

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OM

GENERAL H. H. EICKSTEDT

MED ET TILLÆG OM

FAMILIERNE EICKSTEDT.
EICKSTEDT OC VITZTHUM v. ECKSTÄDT
I DANMARK

AF

H. W. HARBOU

KJØBENHAVN

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ A/S

1913

GENERAL. STATS MINISTER. OVERKAMMERHERRE

HANS HENRIK EICKSTEDT

f. 1715 † 1801

OM

GENERAL H. H. EICKSTEDT

MED ET TILLÆG OM

FAMILIERNE EICKSTEDT,
EICHSTEDT OC VITZTHUM v. ECKSTÄDT
I DANMARK

AF

H. W. HARBOU

KJØBENHAVN

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ A/S

1913

Hans Henrik Eickstedt blev født i Kjøbenhavn den 14. Juli 1715 og døbt i Christiansborg Slotskirke den 15. s. M. Hans Fader, Valentin Eickstedt, var en pommersk Adelsmand, som under Christian V var bleven dansk Officer og under Frederik IV, af hvem han var særlig yndet, efter Haanden steg til Oberst for Grenaderkorpset med Generalmajors Rang, Overkrigssekretær for Land- og Søetaten, Amtmand over Frederiksborg og Kronborg Amter, Kammerherre, Gehejmeraad og hvid Ridder. Moderen Edel Cathrine Kaas, der hørte til den gamle danske Slægt med Mursnittet i Vaabnet og paa mødrene Side til Slægten Bielke, giftede sig som Enke 2. Gang med Schoutbynacht Caspar Wessel.

Sønnen, hvis Løbebane skulde blive endnu mere glimrende end Faderens, begyndte denne 3. Dec. 1732 som Kornet i 5. Jydske Rytterregiment, blev 25. Okt. 1737 Kaptajnløjtnant, 17. Marts 1738 karakt. Ritmester, 17. Juli 1739 virkelig Ritmester ved 3. Jydske Rytterregiment (der 1748 fik Navn af 2. Jydske Rytterreg., 1763 af Sjællandske Dragonreg., 1772 af 2. Sjællandske Reg. Rytteri), 25. Apr. 1746 Major, 15. Juli 1754 Oberstløjtnant (med Anc. fra 5. Juli 1752), 31. Marts 1759 kar. Oberst, 7. Maj 1766 Chef for Regimentet, 22. Juli 1769 Generalmajor.¹⁾

Fra 1741 havde han Garnison i Næstved, indtil han 1771 med sit Regiment blev kaldt til Kjøbenhavn for at tjene Struensee til Beskyttelse under den stadig voksende Gæring i Hovedstaden; her sluttede han sig imidlertid til Modpartiet og blev en af Deltagerne i Sømmensværgelsen mod Struensee. 18. Jan. 1772, umiddelbart efter Struensees Fald, blev Eickstedt Statsminister og Ridder af Dannebrog, 22. s. M. General af Kavalleriet, Oberstløjtnant ved Livgarden til Hest (d. v. s. Kommandør for Garden, da Kongen var dens Oberst), Kommandant i Kjøbenhavn og Deputeret i Generalitets- og Kommissariats-Kollegiet, 19. Marts 1773 Inspektør for Rytteriet paa Sjælland og Fyen, men fratraadte 1. Apr. s. A. som Kommandant og Deputeret, 29. Jan. 1774 som Chef for 2. Sjæl. Reg. Rytteri; 7. Okt. 1773 Overhofmester hos Kronprinsen. Fik 16. Nov. s. A. Elefantordenen, 21. Okt. 1774 Ringen

¹⁾ Her, saavel som nedenfor ved Optegnelserne om andre Officerer, er Oberstlt. Hirsch's Samlinger paa det Store kgl. Bibl. benyttede.

pro merito. Blev 13. Maj 1776 første Medlem af Direktionen for de kgl. Stutterier, 23. Juli 1777 for Veterinærskolen, 23. Dec. 1778 for Landstutterierne, 17. Dec. 1778 Medlem af den bestandige Kvægsyge-Kommission; 9. Marts s. A. Præsæs for Overtilsynskommissionen for det kgl. Theater og Kapel, men gik 1. Maj 1782 af fra denne Stilling; 29. Juni 1779 Medlem af Direktionen for den kgl. Porcellænsfabrik, 23. Aug. 1783 af Overbankdirektionen. 4. Apr. 1784 afskediget fra alle sine Embeder med 7000 Rd. i Pension og udnævnt til Overkammerherre.¹⁾

15. Jan. 1745 ægtede han (i Følge Næstved St. Mortens Kirkebog) Marie Lucie v. Krackewitz, f. c. 1728, Datter af mecklenborgsk Kammerjunker Ernst Gustav v. Krackewitz ²⁾ og Louise Amalie v. Kosboth. De havde kun eet Barn, Henrik Christopher Valentin (se nedenfor), efter hvis Død 1770 Moderen med sin Mands Samtykke flyttede til Rostock, hvor hun levede under Navnet Fru von Christensen (!) og døde 24. Aug. 1800, 72 Aar gammel.³⁾

Af Slægtens tyske Lensgodser arvede han først Hohenholz og Glasow i Pommern sammen med sin Broder Alexander Ernst, hvem han 1741 overlod sin Andel, og senere Eickstedt m. m. i Brandenburg sammen med 7 Fætttere, af hvilke to (deriblandt nedennævnte Vollrad Alexander) efter Overenskomst med de andre overtog Godserne.

I Danmark ejede han 1737—39 Benzonslund (nu Dønerup, ved Jyderup), c. 1750 Dyrehavegaard (ved Nyborg) og 1783—86 Liselund og Dævidsrød (ved Slagelse), som han efter Kronprinsen kaldte Store og Lille Frederikslund. Paa disse sidste Godser, hvor han flyttede hen efter sin Afgang, satte han store Byggearbejder i Gang, men paadrog sig herved en betydelig Gæld, der tvang ham til at sælge dem med Tab. Han flyttede saa til Boltinggaard i Ringe Sogn paa Fyen, som han tillige med den nærliggende Rynkebygaard havde arvet efter sin Morbroder, General Henrik Bielke Kaas, og paa disse Godser, af hvilke der skulde have været oprettet et Stamhus, Kaaseslund, levede han til sin Død 13. Aug. 1801 i forholdsvis beskedne Kaar⁴⁾.

¹⁾ Kringelbach, Den civ. Centraladm.'s Embedsetat, og Civile Direkt. og Komm. (Reg.) Museum, 1893, II., S. 251.

²⁾ Dansk Seklnt. i Grenaderkorpset, afsk 1722 m. Kapt.s Kar.

³⁾ Museum, anf. St., S. 246.

⁴⁾ Trap, Danmark (3. Udg.) II., S. 497 og 687; III., S. 706 og 731. Museum, anf. St. S. 245 ff. Leerbech, Beskr. over Ringe Sogn. — Stamhuset gik efter E.'s Død til Familien Huitfeldt (-Kaas) og blev substitueret med en Fideikommiskapital (jfr. Personalh. Tidsskr. 3. R. II., S. 214).

GENERAL
HANS HENRIK EICKSTEDTS
GRAVMÆLE I RINGE KIRKE

KAPTAJN
HENRIK CHRISTOPHER VALENTIN EICKSTEDTS
 GRAVMÆLE I RINGE KIRKE

Han havde nemlig forbygget sig ikke blot paa Frederikslund, men ogsaa paa et monumentalt Gravkapel, som han af ingen ringere end C. F. Harsdorff og Joh. Wiedewelt lod indrette i R i n g e K i r k e og som skal have kostet 40,000 Rdl.¹⁾ Her hviler han med Hustru og Søn i pragtfulde Marmorsarkofager; over hans egen og Sønnens er anbragt deres Portrætmedailloner, se hosstaaende Afbildinger.

Til Kapellets Vedligeholdelse havde Eickstedt legeret en lille Kapital, men da Skiftet efter ham blev sluttet 1824, var Boet fallit, saa at der næppe er blevet noget til Legatet. I det mindste var dette ikke til at opspore, da Stedets Sognepræst, Provst Munch, i 1837 indberettede til Stiftsøvrigheden, at det skønne Kapel var ved helt at forfalde. Det kgl. danske Kancelli resolverede da, at saafremt Eickstedts eller hans Hustrus Slægtninge ikke efter Opraab i Berlingske Tidende erklærede sig villige til at bekoste Istandsættelsen, saa kunde Begravelsen sløjfes og Kisterne nedsættes paa Kirkegaarden. Denne Vandalisme blev dog, uagtet der ingen nære Slægtninge fandtes, hindret, idet Kong F r e d e r i k V I skænkede 200 Rdl. til Istandsættelse af sin gamle Overhofmesters sidste Hvilested.

Et halvt Aarhundrede senere var Kapellet atter forfaldent, da Provsten i Sunds-Gudme Herreder, B. C. W. Hjort i Nyborg, tog sig af det og foranledigede, at det blev synet af Museumsinspektør Henry Petersen og Billedhugger N. V. Fjeldskov. Disse udtalte, at Kapellet havde »en Kunstværdi, der stiller det i første Række blandt de Mindesmærker af denne Art, vi have tilbage fra den sidste Del af det foregaaende Aarhundrede«, og Kirke- og Undervisningsministeriet fik saa paa Finansloven 1889—90 en Bevilling paa 1,100 Kr. til Istandsættelsen, der var fuldført i Aug. 1889. Nu havde man imidlertid i »Stiftskisten« i Odense fundet en gammel Sparekassebog, som »ikke henhørte til noget Regnskab«, men hvori en Del af det 50 Aar i Forvejen af Kongen skænkede Beløb var indsat og med Renter og Rentesrenter var vokset til 567 Kr. 72 Øre. Disse Penge blev saa anvendt ved Restaureringen og et tilsvarende Beløb af Bevillingen blev sparet.²⁾

For Flertallet af Læserne vil General Eickstedts Navn være bedst kendt som en af Hovedmændene for Hofrevolutionen den 17. Januar 1772; og lige saa overstadig en Glæde, som denne Be-

¹⁾ Leerbech, S. 21 ff. Museum, anf. St. S. 256. Arkitektoniske Tegninger fra Kapellet i Foreningen af 3. Dec. 1892's Publikation for 1898, Nr. 1—2.

²⁾ Kirke- og Underv.-Min.s 1. Dep., NN. 953.

givenhed vakte i Øjeblikket, lige saa ringe Sympati har Deltagerne deri senere hen i Tiden kunnet glæde sig ved. Uden at komme ind paa Aarsagerne til dette Omslag i Stemningen skal her blot siges, at det ikke gaar an at skære alle de paagældende over een Kam. Beringskjold var en samvittighedsløs Struggler, der alle Dage havde søgt at fiske i rørt Vande, og om hvem der næppe er noget godt at melde. Rantzau-Ascheberg var af samme Surdej, oprindelig maaske knap saa slem¹⁾, men demoraliseret af uordentlige økonomiske Forhold og skuffet Ærgærrighed. Køller-Banner var en særdeles dygtig militær, en energisk, men tillige brutal og i det hele lidet sympatisk Personlighed; han var, vistnok med Rette, forbitret paa Struensee for den Behandling, en af hans undergivne havde lidt, men i øvrigt har han næppe haft synderlig ideelle Bevæggrunde; han blev altid ved at være halvfremmed her i Landet, og at Hensynet til dette skulde have været ledende for ham, er lidet troligt. I Modsætning til ham har Eickstedt, stærkt national- og kongeligsindet som han var, uden Tvivl af sit ganske Hjærte været oprørt over den Ringagt, som Struensee viste alt, hvad der var dansk, over hele hans halvt revolutionære Styrelsessæt og over den utilbørlige Maade, hvorpaa han behandlede den sindssyge Konge; tillige har han vel været paavirket af de Rygter, der var i Omløb, om Struensees og Caroline Mathildes Anslag mod Kongen og Kongehuset. Han saa altsaa paa Forholdene omtrent med samme Øjne som Enekdronningen, Arveprinsen og især deres haandgangne Mand Guldberg; ellers var han sikkert ikke gaaet med.

Den offentlige Mening forstod imidlertid ikke at skelne mellem de sammensvorne, og da man snart blev klar over, at nogle af dem var daarlige Personer, fattede man ogsaa Mistro til de andre; man behøver blot at mindes de uhyggelige Rygter om Juliane Marie, der i sin Tid vandt Tiltro. Men medens disse forlængst er forstummede, har den nedsættende Dom over Eickstedt holdt sig haardnakket.²⁾ Man har stirret sig saa blind paa hans svage Sider, at man slet ikke har faaet Øje paa de gode; selv hans Fortjeneste af vor Hærs Nationalisering er enten skrevet paa Guldbergs Regning eller helt bleven glemt.

Denne Opfattelse af ham kan føres tilbage til samtidige Kilder og først og fremmest til den udførligste og bekendteste blandt disse, Charlotte Dorothea Biehl, hvis Beretninger,

¹⁾ Jfr. Hist. Tidsskr. 8. R. IV., Tillægshæfte (Til Edv. Holm), S. 1 ff.

²⁾ Endnu saa sent som i 1890 i et Værk som Dansk biogr. Lex. (IV., S. 457 ff.). 6 Aar senere fremkom en god lille Biografi af ham i Salmonsens Konversationslex. (VI., S. 812).

særlig om Regeringsforandringen 1784¹⁾, atter for en stor Del er bygget paa Meddelelser fra den bekendte J o h a n B ü l o w til Sanderumgaard, som var Kammerjunker hos Kronprinsen samtidig med, at Eickstedt var Overhofmester; men alligevel gaar det ikke an at slaa sig til Ro dermed. De to Hofmænd havde paa en Tid, da Partierne ved Hove stod meget skarpt over for hinanden, staaet hver paa sin Side, og heri maa man for en Del søge Grunden til de hæftige Udfald, som Bülow lod sig henrive til imod Modpartiet og især imod Eickstedt, der var den, han kom nærmest i Berøring med. Senere hen i Tiden derimod, da han læste Dor. Biehls Gengivelse af disse, fandt han selv Anledning til at tage Afstand fra den.²⁾ Dor. Biehls Beretninger kan desuden i det hele langt fra anses for paalidelige. Historikeren G. L. Baden, der var 20 Aar gammel, da Eickstedt gik af fra sine Embeder, men som for Resten heller ikke er berømt for Objektivitet, bedømmer ham omtrent paa samme Maade som D. Biehl³⁾; fra andre samtidige foreligger der derimod Udtalelser, der giver et ganske andet og langt gunstigere Indtryk af ham.⁴⁾ De afgørende Momenter til en retfærdigere Karakteristik er dog først i de seneste Aar fremkomne i Litteraturen⁵⁾, og det er da til disse, at den efterfølgende Skildring hovedsagelig støtter sig.

D. Biehl opholder sig jævnlig over Eickstedts Dumhed, men mod-siger sig selv, idet hun paa andre Steder tværtimod gør gældende, at han »var intet mindre end dum, havde et godt, sundt Begreb og meget af det, som Verden kalder Klogskab«, og dette stemmer med Udtalelser fra anden Side. A. P. Bernstorff siger, at han havde mange gode Egenskaber, bl. a. en god Forstand, saa at han, hvis han havde lært noget ordentligt i sin Ungdom, kunde være bleven en meget dygtig Mand; og G. L. Baden, der dog som sagt i det hele langt fra var nogen Beundrer af Eickstedt, mener endog, at »i en militær eller krigersk Stat kunde han være bleven en udmærket General«. ⁶⁾ Denne Forfatter har dog manglet Forstaaelse af, at der for at blive en virkelig dygtig General udkræves

¹⁾ Trykt i Hist. Tidsskr. 3. R. V.

²⁾ Paa selve Manuskriptet har han tilføjet: »Jomfru Biehl! Deres Dom er for haard, for stræng, meget for stræng« (Hist. Tidsskr. 3. R. V., S. 287).

³⁾ I Bemærkninger til J. K. Høsts Grev Struensee, se Østs Archiv for Psychologi o. s. v. 1824, 2.

⁴⁾ Se herom nedenfor.

⁵⁾ L. Koch i Hist. Tidsskr. 6. R. III. og IV. (1891—92) samt i Museum 1891, II. C. Schrayh i Museum 1893, II. Aage Friis i Bernstorff og Guldberg (1899). Edvard Holm i Danm.-Norges Hist. u. Chr. VII, B, II—III (1905—09).

⁶⁾ Hist. Tidsskr. 3. R. V., S. 306. Holm, anf. Skr. II., S. 231. Østs Archiv, anf. St., S. 219.

baade Kundskaber og en Aands- og Karakterudvikling, som Eickstedt vitterlig ikke besad; thi paa disse Omraader var det, at han havde sine Brøst.

D. Biehl har Ret i, at hans Kundskaber var over Maade tarvelige¹⁾, og hans Opdragelse har aabenbart i det hele ladet endel tilbage at ønske. Han var kun 3 Aar gammel, da han mistede sin Fader, som i flere Henseender stod betydelig højere; og hans Moder, der snart giftede sig igen med en meget yngre, brav, men ubetydelig Mand, har vel ikke haft synderlig aandelige Interesser. Selv har Sønnen ikke følt Trang til at indhente det forsømte, og medens han derfor ikke tilegnede sig den Oplysning, der kendetegner hans Tidsalder, lod han sig smitte af dens Mangel paa religiøs og sædelig Alvor. Der har da ogsaa løbet Rygter nok om hans Forhold til Kvinder af forskellige Klasser: Skuespillerinder, Bønderpiger o. a. Endel heraf gaar ind under Begrebet Sladder — hvor meget faar staa hen. Hvis han virkelig havde sat al Sømmelighed til Side i den Grad, som D. Biehl paastaar, havde Bernstorff sikkert ikke staaet saa venskabelig til ham, som han faktisk gjorde. Paa den anden Side tyder hans Ægteskabs faktiske Opløsning straks efter Sønnens Død ikke paa, at det har været lykkeligt; men det eneste sikre er dog vist, at senere hen hans Ledelse af Theatret har været paavirket af Hensyntagen til en eller flere Elskerinder. Har maaske »Lejligheden gjort ham til Tyv«?

Det er derfor klart, at det var et overordentlig slet Valg at gøre ham til *O v e r h o f m e s t e r h o s K r o n p r i n s e n*, d. e. til Leder af den fireaarige, saa godt som forældreløse Tronarvings Opdragelse. Da Juliane Marie og Guldberg udsaa ham til denne Post, tænkte de aabenbart kun paa, at han, som Struensee havde sagt, var »ein guter einfältiger Däne«, en Mand, der delte deres nationale Sympatier og i det hele vilde rette sig efter dem i stort og smaat; at de tog fejl af ham ligesom Struensee, er en anden Sag. At man, da Eickstedts Udnævnelse blev besluttet i Statsraadet, uden at der hævede sig en Stemme derimod, var uvidende om de omtalte graverende Mangler hos ham, er muligt, men ikke rimeligt, eftersom der kort efter fra Kronprinsens Morbroders, Kongen af Englands, Side blev gjort Indvendinger mod Valget — en Indblanding, der selvfølgelig skarpt blev afvist.²⁾ Men længe kan det ikke have varet, inden man fik Øjnene op for dem, og hverken Enkedronningen og Guldberg eller Ministrene Otto Thott, Schack-Rathlou og A. P. Bernstorff var ligegyldige for Kundskaber, Religion og Moral. At der blandt Kronprinsens Kammerjunkere var en ung Mand som ovennævnte Joh. Bülow, hvis Dannelse og Sam-

¹⁾ Hist. Tidsskr. 6. R. III., S. 9. Holm, anf. Skr. II. S. 200.

²⁾ Friis, Bernstorff og Guldberg, S. 174.

vittighedsfuldhed i høj Grad raadede Bod paa Fejlgrebet, undskylder hverken Hoffet eller Statsraadet; thi det skete saa lidt efter deres Tilskyndelse, at Bülow tvært imod kun i det skjulte turde paavirke og undervise Prinsen.

Der er klaget over, at Kronprinsens Undervisning foregik paa en ret aandløs Maade og mere gik ud paa at udvikle hans Hukommelse end hans Tænkeevne. Bebrejdelsen er ikke ufortjent, men rammer især Informatoren B. G. S p o r o n og kun indirekte Eickstedt, for saa vidt som denne, der godt kendte sin egen Begrænsning, ikke holdt af at blande sig i, hvad han ikke forstod sig paa. Bülow anfører Eksempler paa hans Utilbøjelighed til at gribe ind ogsaa over for andre Lærere; og Eickstedt udtalte selv efter at være fratraadt Stillingen, at han ikke følte sig denne, der »uventende« blev ham paanødt, voksen, men kun adlød »en strikte Befaling, naar Frabedelse ej maatte finde Sted«. Og dog, selv om Eickstedt kunde forsynde sig mod den gyldne Regel: Pueris debetur maxima reverentia, saa synes han i andre Retninger at have haft et nok saa naturligt Begreb som baade Bülow og Sporon om, hvorledes en Dreng i Kronprinsens Alder skulde tages.¹⁾

»Den gode og ærlige General Eickstedt« kaldes han, da Kongen forelagde Statsraadet det Spørgsmaal, om han ikke rolig kunde betro ham sin Søn. Det var Enkedronningen og Guldberg, der havde lagt Kongen disse Ord i Munden; men ligesom de passer med det Indtryk af Ligefremhed og Djærvhed, man faar, naar man læser hans Breve eller betragter hans Portræt²⁾, saaledes falder de ogsaa godt i Traad med Udtalelser fra Mænd som Bernstorff og Prins Carl af Hessen, Historikeren Suhm og den kejserlige Gesandt Marquis d'Yves³⁾; og efter disse samstemmende Vidnesbyrd har man Ret til at mene, at den ubeherskede Optræden og den raa Spøg, som Eickstedt kunde tillade sig især overfor underordnede og yngre, og som Bülow bebrejder ham i de voldsomste Udtryk⁴⁾, snarere stammer fra en forsømt Opdragelse end fra et »sort, nedrigt og hadefuldt Hjerte«. Han manglede Fasthed baade i Karakter og i Principper, saa at han af eget Begær eller andres Tilskyndelse kunde lade sig forlede til at gaa paa Akkord med sin Samvittighed eller, som han selv med en eufemistisk Vending kalder det, »læmpe sig efter Tid og Omstændigheder«. Til andre Tider kunde han derimod energisk og uden Persons Anseelse

¹⁾ Hist. Tidsskr. 6. R. III., passim.

²⁾ Malet Portræt paa Frederiksborg Museet, gengivet i Danm. Riges Hist. V., S. 303.

³⁾ Schiern, Hist. Studier I., S. 190 f. Hist. Tidsskr. 3. R. V., S. 306. d'Yves, Geh. Hof- u. Staatsgesch. Dänemarks, S. 50.

⁴⁾ Se f. Eks. Hist. Tidsskr. 6. R. III. S. 10.

staa paa, hvad han ansaa for rigtigt, og han var paa Bunden en retskaffen Mand — netop dette Udtryk eller ganske tilsvarende bruger de nys nævnte Mænd om ham. Det er derfor rimeligt nok, at Eickstedt til Dels har Ret i, at det spændte Forhold mellem ham og Bülow stammede fra, at de gensidig misforstod hinanden. Faktisk er det, at det snart efter Eickstedts Afgang fra Hoffet kom til en »détente« imellem dem, og at denne, da de to fordums Modstandere begge som faldne Storheder levede paa deres fynske Godser, næsten gik over til en »entente cordiale«¹⁾.

Som Officer har Eickstedt nærmest været af samme Støbning som hans Morbroder, General Henr. Bielke Kaas²⁾: duelig Praktiker, men uden dybere teoretisk Indsigt; ret beslutnings- og handle-dygtig, men ikke videre reflekterende; myndig, men efter Tidens Lejlighed tillige velvillig og human. I sidst nævnte Henseende slægtede han tillige sin Fader Valentin Eickstedt paa, som dog gør Indtryk af at have hørt til en mere kultiveret, men til Gengæld mindre energisk Type. Den Omtale, han faar i Konduitelisterne er kun rosende: 1741 kaldes han en excellent Kompagnichef, 1763 en habil Mand, om hvem der ikke kan siges for meget godt. Hertil kom, at han havde et stateligt Ydre, om end ikke den høje Vækst, som hans pommerske Frænder endnu gennem-gaaende glæder sig ved³⁾, og at han var en Mester i alle ridderlige Idrætter — endnu 78 Aar gammel satte han til Hest over Grøfter og Gærder for at skyde en Hare i Løbet.

Samtidig med sin Udnævnelse til Minister blev Eickstedt Deputeret i Generalitets- og Kommissariats-Kollegiet (almindelig forkortet til Generalitetet), men allerede Aaret efter fratraadte han denne Stilling, da man som Princip vilde gennemføre, at Statsraadets Medlemmer ikke maatte være Medlemmer af noget Regeringskollegium. Selvfølgelig vedblev Hærens Sager dog stadig at være hans særlige Omraade, og, selv om, hvad der i hans Embedstid ellers blev gennemført, ikke er epoke-gørende, saa er der dog een betydningsfuld Undtagelse.

Hvad der saa har været forsømt ved Eickstedts Opdragelse, saa har utvivlsomt hans Moder, hans Stiffader, Tordenskjolds Broder, og sagtens ogsaa hans nys nævnte Morbroder, der indsatte ham til sin Arving og hvem han i det hele har staaet nær, bevidst eller ubevidst paavirket ham i national Retning. Af hans Breve mærker man, trods alle formelle Mangler, at det danske Sprog falder ham mundret; paa Tysk udtrykte han sig derimod

¹⁾ Hist. Tidsskr. 6. R. III., S. 54 ff.

²⁾ Biogr. Lex. IX., S. 60 f. Persh. Tidsskr. IV. (Selvbiografi).

³⁾ Fortsetzung des Familienbuchs der v. Eickstedt (se nedf.), S. 438. 1741 siges »nicht gar gross, doch von gutem Ansehen«.

højest ubehjælpsomt; Fransk skal han end ikke have forstaaet¹⁾. Betegnende er ogsaa den Maade, hvorpaa han afviste Bülow's Klager over, at Prinsens Fremgang i fremmede Sprog ikke var god: »Saa meget desto bedre; saa kommer han til at holde saa meget mere af sit Modersmaal!«²⁾ Det har derfor været af godt Hjerte, at han sluttede sig til Schack-Rathlous og Guldbergs Planer til Danskhedens Fremme, og Hæren, der vel ogsaa trængte mest til det, kom endda til at gaa i Spidsen.

Allerede 14 Dage efter Regeringsforandringen 1772 forelagde Eickstedt Kongen et fuldstændigt Forslag til Indførelsen af danske Kommandoord i Stedet for tyske, og da dette var blevet godkendt, drev han energisk paa dets Gennemførelse, trods den Modstand det mødte hos de mange tysktalende Officerer med Prins Frederik Carl Ferdinand af Brunsvig-Bevern, Københavns Guvernør og Enkedronningens nære Frænde, i Spidsen. I Løbet af det næste Par Aar blev det paabudt, at man tjenstlig i Skrift og Tale alene maatte benytte det danske Sprog, at kun Kongens egne Undersaatter maatte bringes i Forslag til Officerer, og at der skulde stræbes hen til ligeledes at faa saa mange danskfødte Underofficerer som muligt. Man tog ogsaa straks fat paa at overveje, hvorledes man ved en Omdannelse af Hæren kunde skaffe det nationale, d. e. udskrevne, Element Overvægten over det i Udlandet hvervede Mandskab, og Resultatet blev Hærordningen af 1774, der virkelig i denne Retning var et stort Fremskridt, medens man i andre af økonomiske Hensyn slog af paa Fordringerne. Det blev ogsaa befaleet, at de udskrevne Soldater skulde indøves af de »tilforladeligste og dueligste« Befalingsmænd og »begegnes med al Lemfældighed uden Slag eller Prygl«; Overtrædelser blev alvorlig paatalte uden Persons Anseelse. Et Udtog af Krigsartiklerne, Loven og Forordningerne blev oversat paa dansk, trykt og fordelt til Regimenterne for at læses op for Underofficerer og menige ved Kirke- og Lønningsparaderne, især i Distrikterne³⁾.

G u l d b e r g skal over for Bülow have ladet sig forlyde med, at det var ham, der havde gjort Eickstedt sine Planer til disse Reformer »begribelige«, faaet ham til at optage dem som sine egne og at forfægte dem i Statsraadet. Dette skulde bl. a. gælde Hærens Omordning; men fra anden Side paastaas det rigtig nok, at Guld-

¹⁾ Naar H. B. Kaas 1738 i Konduitelisten under »sonstige Wissenschaften« bl. a. anfører, at E. lægger sig efter det franske Sprog, har det vist kun været et fromt Ønske fra den kærlige Onkels Side; thi da E. havde faaet en ny Regimentschef, udfyldte den nævnte Rubrik med — »nichts«.

²⁾ Hist. Tidsskr. 6. R. III., S. 15.

³⁾ Kgl. Resol. ¹⁹/₂ 1772; Reskript ²⁹/₆ 1773 og ²¹/₉ 1774; Kgl. Resol. ²¹/₉ 1774 og ²/₁₁ 1775; Kab.ordre ³¹/₇ 1776 (Rosenstand Goiske, Mil. Reskript-saml.). Holm II., 12. Kap. Biogr. Lex. X., S. 167.

berg netop ved denne Lejlighed havde villet hjælpe Prinsen af Bevern til ved en Kabinetsordre at faa en af ham indleveret Plan gennemført, men at Eickstedt, der i Generalitetet, hvis første Deputerede nu var den dygtige General Huth, havde faaet udarbejdet en anden Plan, energisk frabad sig Guldbergs Indblanden i de militære Sager og i Statsraadet fik sin Vilje sat igennem; vist er det, at Prinsen i ret unaadige Udtryk fik sin Plan afvist¹⁾. At Eickstedt er den virkelige Fader til forskellige Kabinetsordrer af militært Indhold, kan ogsaa betragtes som givet; men da der i det nationale Spørgsmaal herskede den nøjeste Overensstemmelse mellem ham og Guldberg, der, skønt Forholdet mellem dem ikke altid var venskabeligt, nødvendigvis idelig maatte forhandle indbyrdes, bliver det næppe til at afgøre, hvem der har undfanget Ideen til den ene eller den anden Reform. I hvert Fald var det Eickstedt, der refererede Generalitetets Sager i Statsraadet og bragte dettes Beslutninger til Udførelse i Generalitetet; og at han herved ikke har været noget blindt Redskab i Guldbergs Haand, er uomtvisteligt.

En lille Reform, som i og for sig ikke var urimelig, men gav Anledning til endel Snak, netop fordi man tilskrev Eickstedt den, bestod i, at Kokarderne paa Hærens Hovedbedækninger, der hidtil havde været sorte, »til Forskel fra andre Stænder« skulde ombyttes med andre i de oldenborgske Farver, rødt og gult. I et bekendt Epigram hedder det nemlig, at Farverne var valgt efter den nedenfor omtalte Jomfru Møllers Strømpebaand. Kort efter Eickstedts Afskedigelse blev Bestemmelsen hævet²⁾.

I S t a t s r a a d e t kom Eickstedt, til Dels rigtignok som Følge af manglende Harmoni mellem de ledende Statsmænd, til ogsaa udenfor det militære Omraade at spille en ikke ubetydelig Rolle. I den første Tid deltog han dog ikke i Forhandlingerne vedrørende Udenrigspolitikken, lige saa lidt som de to andre militære Medlemmer, Rantzau-Ascheberg og Admiral Rømeling — en Bestemmelse, der for Rantzaus Vedkommende var truffet af Hensyn til det russiske Hof, hvor han var meget ilde anskreven, og som saa blev udstrakt ogsaa til de andre. Eickstedts udpræget nationale Sindelag bragte ham straks til at slutte sig til S c h a c k - R a t h l o u, ved hvis Hjælp — og Carl af Hessens — det lykkedes ham at trænge sin Rival og Uven, den af Enkedronningen og Arveprinsen højt skattede K ø l l e r - B a n n e r, først (Nov. 1772) ud af Gene-

¹⁾ Hist. Tidsskr. 3. R. V., S. 305 f. d'Yves, S. 93. Holm, II., S. 636. Kgl. Ordre af $17/2$ 1775, kommuniceret Prinsen $24/2$ (Rosenstand-Goiske).

²⁾ Kgl. Resol. $3/6$ 1780 og $18/6$ 1784. Hist. Tidsskr. 3. R. V., S. 270 og 6 R. III., S. 12.

ralitetet og siden (Jan. 1774) helt ud af Landet¹). Til Gengæld stod Eickstedt paa Schacks Side under de Stridigheder, hvori denne hurtig blev indviklet med Rantzau og Udenrigsministeren, Grev A. S. v. d. Osten, og som endte med, at den første blev fjernet efter nogle Maaneders Forløb, den anden i Foraaret 1773. Ostens Afløser, A. P. B e r n s t o r f f, havde paa Forhaand set med nogen Mistillid paa Eickstedt; han havde (i Breve til sin Farbroder J. H. E. Bernstorff) fundet det uheldigt, at »en Mand, som Befolkningen ikke kendte tilstrækkelig, til at den kunde have Tillid til ham«, var bleven Kommandant i Hovedstaden, og »i Grunden alt for latterligt« at tænke sig de nævnte militære som Statsministre²). Men Bernstorff kom snart til at se med venligere Øjne paa Eickstedt, der paa sin Side snart gav Bevis paa sin oprigtige Anerkendelse af den andens Fortjenester. Bernstorffs første Gerning som Udenrigsminister blev at bringe Traktaten med Rusland om Mageskiftet mellem Oldenborg og den gottorpske Del af Holsten til Afslutning; men da der paa den Dag, 16. Nov. 1773, da Mageskiftet traadte i Kraft, blev udnævnt 5 nye Elefantriddere, var Eickstedt selv og Schack-Rathlou derimellem — men ikke Bernstorff. Imod denne Tilsidesættelse tog Eickstedt gentagende saa kraftigt til Orde, at han fik Enkedronningen til, mod Guldbergs Ønske, at love, at samme Udmærkelse efter Haanden ogsaa skulde blive de øvrige Ministre til Døl. Denne Optræden ødelagde Eickstedts Forhold til Schack, men nærmede ham i samme Grad til Bernstorff. Selv om denne godt saa Eickstedts svage Sider, nævner han ham ved samme Tid som den eneste af Ministrene, der stod ham nær, og som en Mand, der kunde handle koldblodigt og tage forstandigt og sindigt paa en vanskelig Sag. Eickstedt var desuden en fuldblods Aristokrat ligesom Bernstorff, og Rivninger imellem dem blev der saa meget mindre Anledning til, som Eickstedt jo endnu ikke tog Del i Forhandlingerne vedrørende Bernstorffs særlige Omraader, Udenrigspolitikken og Hertugdømmernes Styrelse, hvilken sidste synes at være behandlede paa samme Maade som hin — lige som tidligere, da begge Arter af Sager hørte under Tyske Kancelli.

Et Par Aar senere skete der imidlertid en Forandring i Eickstedts Stilling i Statsraadet. Schack-Rathlou og Guldberg, der vidste, at deres Planer om Indfødsretten vilde være Bernstorff imod, men kunde gøre Regning paa Eickstedts fulde Tilslutning, og at denne ligeledes paa det udenrigspolitiske Omraade stod dem nærmere end Bernstorff, udvirkede, at Eickstedt fremtidig skulde deltage i alle Statsraadsmøder. Denne Bestemmelse kom lige

¹) Hist. Tidsskr. 6. R. IV., S. 61 f. og 84 f.

²) Aage Friis, Bernstorffske Papirer I., S. 795 og 799.

saa overraskende for Eickstedt som for Bernstorff, der indrømmede, at der ikke var noget at bebrejde Eickstedt i denne Sag, men paa den anden Side ikke havde store Tanker om hans politiske Begreber og var klar over, at Bestemmelsen var rettet imod den Selvstændighed, hvormed han selv hidtil havde styret sit Departements Sager. Og dette slog ogsaa til lidt efter lidt. Sagen var, at, medens der var Enighed om, at Danmark, af Hensyn til et eventuelt Angreb fra svensk Side, først og fremmest maatte sikre sig Ruslands Venskab, saa arbejdede Bernstorff tillige paa at tilvejebringe et relativt godt Forhold til England, hvorimod Enkedronningen og hendes Parti ønskede, at man skulde slutte sig nærmere til Preussen. Da Eickstedt var stærkt antiengelsk, havde de let ved at faa ham over paa deres Side, men helt godt var Forholdet dog ikke. I Begyndelsen af 1777 kom det efter et Sammenstød i Statsraadet til aabent Brud mellem Schack og Eickstedt, der ligeledes jævnlig havde Rivninger med Guldberg. Alligevel voksede i den nærmest følgende Tid hans Indflydelse hos Hoffet, d. e. Enkedronningen og Arveprinsen, efter Bernstorffs Mening dels af Venskab, dels af Frygt, men ogsaa fordi hans kraftige og ubøjelige Natur uvilkaarlig gjorde Indtryk paa dem. I sin Stilling som Overhofmester havde Eickstedt derhos en god Støtte, og dette synes at være gaaet ham til Hovedet. Han optraadte til Tider med Voldsomhed ogsaa overfor Bernstorff, men denne var ikke saa let at imponere og viste ham eftertrykkelig tilbage, uagtet han stadig satte Pris paa ham og gerne vilde staa sig godt med ham. Dette lykkedes dog ikke mere; Eickstedt havde tabt Troen til Bernstorffs Politik, til dens Formaalstjenlighed og maaske endog til dens Retliniethed. Allerede i 1779 lod han sig af et Par udenlandske Diplomater indvikle i Intriger imod sin Kollega, og Hoffet stolederefter saa sikkert paa ham, at han var den første af Ministrene, som, da Beslutningen om at fjerne Bernstorff var taget, blev indviet deri.¹⁾

Efter at Bernstorff i April 1780 var bleven afskediget, var Guldberg, skønt han ikke blev Minister, den faktiske Leder af Danmarks Politik, baade den indenrigske og den udenrigske; Kabinetsordrer traadte mere og mere i Stedet for Statsraadsbeslutninger. Hans Forhold til Eickstedt svingede stadig noget: medens han sympatiserede med dennes stærke nationale Følelse, følte han sig frastødt af hans aristokratiske Tendenser. I sin Strid med Beringskjold fandt han Støtte hos Eickstedt, der, medens han garnisonerede i Næstved, havde staaet i Forretningsforbindelse med

¹⁾ A. Friis, Bernstorff og Guldberg (Reg.). Holm, II., S. 83, 254 og 334 f. Hist. Tidsskr. 6. R. III. (Reg.).

Beringskjold og i denne Sag, som det ser ud til, af Guldberg lod sig forlede til at optræde mindre fint, næsten provocerende¹⁾. Guldbergs Forhold til Eickstedt blev dog køligere og køligere, og ved Kronprinsens Konfirmation, 4. April 1784, greb han Lejligheden til at skille sig af med ham: samme Dag blev Eickstedt til sin store Overraskelse afskediget fra alle sine Embeder, idet han som Plaster fik en Pension paa 7,000 Rdl. og Overkammerherrenøglen, der nylig var bleven ledig ved Christian VII's tidligere Overhofmester, Grev Ditl. Reventlows Død. Indsvøbt i naadige Udtryk fik han derhos en Tilkendegivelse af, at man ønskede, at han skulde tage Ophold uden for Residensen, og Guldbergs 10 Dage derefter følgende Fald gjorde ingen Forandring heri: Eickstedt havde paa det afgørende Tidspunkt svigtet Bernstorff, der blev den ledende Mand i den nye Regering, og som Hærstyrelsens Repræsentant i Statsraadet blev han erstattet af den langt betydeligere General Huth.

Af Eickstedts øvrige Embedsvirksomhed, i Kommissioner og Direktioner, er der næppe Grund til at omtale andet end hans Forhold som *Theatrets* øverste Leder — dog ikke fordi det gør ham Ære. Uden virkelig Interesse for eller Forstand paa scenisk Kunst gjorde han sig til Redskab for sin Elskerinde, Jomfru Cathrine Møllers Luner og Intriger, hvad der vakte saa meget større Forargelse og Forbitrelse, som det gik ud over Publikums Yndling, den udmærkede Skuespillerinde Fru Caroline Walter, der tilsidst helt maatte fortrække. Selv *Theatrets* fortræffelige Direktør *Warnstedt* bøjede sig ofte, om end modstræbende, for Eickstedts uheldige Ønsker, knyttet som han var ved Taknemligheds Baand til denne, der havde været hans egen og hans Søkendes Velgører, da de »fattige, forladte, venneløse, ja næsten foragtede« var nær ved at gaa til Grunde.²⁾

Om Eickstedt som *Godsejer* taler G. L. Baden i det hele nedsættende, og at han var en tarvelig Administrator, der overlod for meget til sine underordnede, stemmer med, hvad der berettes fra andre Sider³⁾. Men disse anfører tillige, at han over for Tyende og Fæstere var en meget human og gavmild Husbond, og endnu længe efter hans Død mindedes man hans Godhed over for Godsets fattige. Under Kampen om Landboreformerne stod han ogsaa afgjort paa bondevenlig Side, og det er derfor slet ikke utroligt, at han, medens han var Minister, over for Schack-Rathlou, der holdt stejlt paa Godsejernes Rettigheder, skal have hævdet,

¹⁾ Hist. Tidsskr. 5. R. I., særlig S. 205 f.

²⁾ P. Hansen, Den danske Skueplads I. (Reg.). Overskou, Den danske Skueplads, II. (Reg.). Biogr. Lex. XVIII., S. 272 ff.

³⁾ Museum 1893, II., S. 247 ff. Leerbech, Ringe Sogn, S. 50.

at Fordele for en enkelt Klasse ikke maatte købes paa det heles Bekostning¹⁾. At han i det hele var en god Borgervæn, som P. F. Suhm siger, viste han ogsaa ved rundelige Gaver, f. Eks. til de i Slaget paa Reden kvæstede og til Ofrene for en Ildebrand i Nyborg, lige som ved aarlige Bidrag til Formaal som Christiansborg Slots Genopførelse og Trykningen af Videnskabernes Selskabs Ordbog; dette sidste Bidrag, som han havde tegnet sig for i 1777, blev han ved med at betale til sin Død. Hans Rundhaandethed gik imidlertid videre end han, skønt han efter sin Rang og, hvad han havde været vant til, levede over Maade tarvelig, havde Raad til, og ved Skiftet efter ham viste Følgerne sig. Stamhusets Bygninger og Skove var forfaldne; Afgifterne var urimelig lavt ansatte; de Begunstigelser, han dels i levende Live havde lovet Fæstere o. a., dels betænkt dem med i sit Testamente, kunde ikke udredes af Boet, og Successor, Major H. J. Huitfeldt, protesterede mod at lade Stamhuset overtage dem, idet han med Føje gjorde gældende, at naar Eickstedt vilde gøre sligt, »burde han have givet det af sit eget«. Et i 1799 oprettet Legat til Fordel for Godsernes fattige staar dog endnu ved Magt²⁾.

Som en Slags Oprejsning for gammel Uret har jeg da her især af, hvad der i den sidste Snes Aar er kommet frem, samlet de spredte Træk til et Billede af en Mand, der har spillet en vis og paa et enkelt Omraade betydningsfuld Rolle i vor Historie, og man vil have set, at dette afviger stærkt fra det, man faar gennem Dor. Biehls og G. L. Badens Optegnelser og de Arbejder, som støtter sig dertil. General Eickstedt var ingen stor Mand, men et ganske ubetydeligt eller uværdigt Menneske, som man har villet gøre ham til, var han lige saa lidt; tvært imod var der baade fra Hovedets og fra Hjertets Side ikke saa lidt godt ved ham. Og kan man ikke se bort fra de i Øjne faldende Mangler og Skrøbeligheder, der burde have hindret, at han blev valgt til Leder af den vordende Konges Opdragelse og til Chef for den danske Skueplads, saa gaar det sandelig heller ikke an at glemme den utvivlsomme Fortjeneste, han har indlagt sig af, at dansk Sprog og dansk Nationalitet langt om længe kom til deres Ret i den danske Hær.

¹⁾ Holm, Chr. VII, III., 1, S. 349 f. Hist. Tidsskr. 6. R. IV., S. 48. d'Yves, S. 87 f. Høst, Struensee, S. 688. De Argumenter, Baden anfører mod Rigtigheden heraf, er ogsaa alt andet end overbevisende.

²⁾ Holm, anf. Skr., III., 2, S. 158. Museum, anf. St.

Tillæg.

I Tilslutning til, hvad her er meddelt om General Eickstedt, skal dernæst gives nogle Oplysninger om hans Slægt¹⁾ og dens Forhold til Danmark.

Eickstedterne fører deres Aner tilbage til Thimm o Herre til Schraplau i Thyringen, der levede i det 11. Aarhundrede og gennem sin Hustru, Adelheid af Ballenstedt, var besvogret med den askaniske og andre Fyrsteslægter, bl. a. med Kejserne af det frankiske Hus. Hans Sønesønner var de første, der efter et Gods, ligeledes i Thyringen, antog Navnet Eickstedt (Ekstede). Af disses Efterkommere fulgte nogle med deres berømte Frænde Albrecht Biørn mod Nord, da han fra de hedenske Slaver erobrede det Land, hvoraf han oprettede Markgrevs-kabet Brandenburg. Her slog endel af dem sig ned, andre drog videre til Pommern, hvor de alt før Aar 1300 var forlenede med Godser, som endnu er i deres Efterkommeres Besiddelse.

Paa denne Maade skal Slægten have delt sig i 3 Grene: den pommerske, den brandenborgske og den thydingske, som alle endnu blomstrer, og, uagtet de altsaa henføres til samme Mandstamme, ikke blot skriver Navnet forskelligt — Eickstedt, Eichstedt og Vitzthum v. Eckstädt²⁾ — men, da Delingen er foregaaet, før Brugen af faste Slægtsvaaben var bleven almindelig, fører helt forskellig Skjold og Hjelm. De har alle 3 haft Repræsentanter i dansk Tjeneste.

1. Den pommerske Familie Eickstedt.

Denne Grens Vaaben er: i Guldfelt 2 sorte Bjælker, belagt den øverste med 2, den nederste med 1 Guldrose; paa Hjelmen en paa en naturlig Egestub, med Agern og Blade, siddende grøn, guldbevæbnet Pappegøje med en Guldring om Halsen og en lignende Ring i Næbbet.

Ligesom Slægten ved sin første Fremtræden hørte til den høje, med Fyrstehusene jævnbyrdige Adel (Dynasten, semperfreie, edle Herren), saaledes var Eickstedterne i Pommern en af Landets 8 »schlossgesessene« Slægter, der »kan sammenlignes med Gran-

¹⁾ Det genealogiske Grundlag hidrører fra C. A. L. v. Eickstedt, Familienbuch des dynastischen Geschlechts der v. Eickstedt (Ratibor 1860) og V. J. V. D. v. Eickstedt, Fortsetzung des Familienbuchs (Stettin, 1887). Disse Bøger, der begge af sidst nævnte Forfatter er skænkede til det Store kgl. Bibliotek i København, omfatter dog kun den pommerske og den brandenborgske Gren. De er kun citerede, naar Stedet, hvor de paagældende Data findes, ikke er selvfølgeligt.

²⁾ Om denne sidste Familie hører herhen, er dog omtvistet, hvormom nærmere nedenfor.

derne i Spanien«. ¹⁾ Siden Aar 1357 har Senior blandt de i Pommern godsbesiddende Medlemmer beklædt Embedet som »Erbkammerer« i Forpommern. Ved Aar 1500 delte Grenen sig i 2 Hovedlinier: den røde og den sorte, der atter delte sig. Af Hovederne for de forskellige Linier har nu 1 (Eickstedt-Peterswaldt) grevelig, 3 friherrelig Titel.

De Godser, hvormed Eickstedterne fra Arilds Tid har været forlenet til »den samlede Haand«, særlig Hohenholz og Rothen Clempenow, ligger i den nordvestlige Del af Provinsen mellem Floderne Oder og Randow. Ligesom de øvrige Lensgodser i det preussiske Monarki er de i sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede bleven allodificerede, d. v. s. de er mod en Afløsningssum gaaet over til fri Ejendom, men er for en meget stor Dels Vedkommende blevene fideikommissarisk baandlagte.

1648—1720 var den Del af Pommern, hvor Eickstedternes Stamgodser ligger, en svensk Provins, men deres Tilknytning til Sverig blev aldrig intim. ²⁾ Nogle blev dog svenske Officerer, deriblandt Friedrich v. Eickstedt, født 5. Marts 1631 paa Rothen Clempenow, Oberstløjtnant ved Fersens Regiment, 18. Aug. 1658 »skudt for Kronborg af en Falkonetskugle gennem højre Side«. En Mindefane over ham med Indskrift og Slægtsvaaben har hængt i St. Mariæ Kirke i Helsingør, hvor han ligger begravet. ³⁾

I Slutningen af det 18. Aarhundrede traadte flere Medlemmer, uagtet de endnu var svenske Vasaller, i dansk Tjeneste; og selv efter at den store nordiske Krig var begyndt, fulgte flere efter. De var alle nær beslægtede indbyrdes, til Dels dog kognatisk, nedstammende fra Valentin v. Eickstedt (af den røde Linie) til Rothen Clempenow m. m., født 1594, † 1662. Slægtskabet fremgaar af hosstaaende Oversigtstavle, hvor Navnene paa dem af de mandlige Medlemmer, der har været knyttede til Danmark, er trykt med fed Skrift og betegnet med Romertal, der gaar igen i Teksten.

Familien har, som man vil se, ikke været stærkt udbredt her i Landet, og kun eet af dens Medlemmer, Generalmajor Christopher Eickstedt, der 1725 blev Baron af Wintersborg, er bleven optaget i den danske Adel.

¹⁾ Pritzbuer, Index concisum fam. nob. ducatus Megalopol. (Kbh. 1722) S. 6.

²⁾ Kun ganske enkelte har været indgiftede i den svenske Adel, se Otto Bergstrøms Register (Stockh. 1888) til Anrep, Sv. adelns ättartaflor. 2 i Sverig adlede Familier (von Eickstedt og af Ekstedt), er i Følge Anrep, anf. Skrift af svensk borgerlig Oprindelse og ikke, som i Familienbuch antaget, udgrenede af den pommerske Slægt.

³⁾ Fr. Kaas, Indskrifter fra Karmeliter-Klostrets Kirke i Helsingør (1909), S. 61. Fra Frederiksborg Amt 1907, S. 53. Som det af Oversigtstavlen ses, var han nær beslægtet med de danske Eickstedter.

Valentin v. Eickstedt
1594—1662
g. m. *Elisabeth Margrethe v. Berg*

Vivigenz Adam 1624—67		Friedrich 1631—58	Alexander Ernst 1634—93			Lucretia g. m. <i>Joachim Bernd v. Eickstedt</i> 1612—61	Margrethe Elisabeth g. m. <i>Frantz Dubslaff v. Eickstedt</i> 1628—1706		
Hans Ernst 1664—99 I	Joachim Bernd 1665—1711 II	Valentin 1669—1718 III	Alexander *) 1678—1719 VII	Christoph 1684—1728 VIII	Georg 1688—1753	Joachim Vivigenz 1649—1702	Philip Bogislaff *) 1668—1713 XI	Hans Bernd XII	Friedrich Wilhelm XIII
Frederikke Louise 1711—55 g. m. <i>O. R. Sehested</i>	Alexander Ernst 1712—56 IV	Dorothea Sophie 1714—65 g. m. <i>O. D. Kaas</i>	Hans Henrik 1715—1801 V	Vollrad Alexander 1724—80 IX	Cathrine 1726—95 g. m. 1) IV 2) <i>J. v. Forcade</i>	Ernst Friedrich *) 1732—97 g. m. Datter af IV	Joachim Christoph 1680—1712 X		
		Henrik Christopher Valentin 1749—70 VI							

*) Agnatisk Afkom blomstrer endnu.

I. **Hans Ernst** f. c. 1664 (1688 var han endnu ikke myndig), Søn af svensk Major og Erbkammerer i Forpommern Vivigenz Adam til Clempenow, i 2. Ægteskab med Barbara Maria v. Wakenitz. 1683 Fændrik i Prins Frederiks Reg., 1686 Sekondløjtnant, 1687 afgaaet. Skal være rejst til Irland og Ostindien, † 1699 som Kaptajn, uden Afkom.

II. **Joachim Bernd** f. c. 1665, Helbroder til I, c. 1686 i dansk Tjeneste, 1687 Fændrik ved Dronningens Livreg. 1691 Premierløjtnant ved Livgarden til Fods, 1701 Major ved Ribe Stifts nat. Inf. Reg., 1704 Oberstløjtnant ved Jydske Land Dragon Reg., 1707 Major ved Grenaderkorpset, 1709 Oberstløjtnant ved samme Korps, 1710 forsæt til Livgarden til Fods som Kommandør for denne, † $21\frac{1}{1}$ 1711, begr. i St. Petri Kapel.¹⁾

III. **Valentin** f. $13\frac{1}{12}$ 1669 paa Hohenholz, Søn af Alexander Ernst til Hohenholz m. m. i 1. Ægteskab med Dorothea Sophie v. Suckow. 1684 Fændrik ved Schacks Inf. Batl. (fra 1688 Regiment), 1685 Sekondløjtnant, 1688 Premierløjtnant, s. A. Kaptajn for Reg.s Grenaderkomp., 1693 Major, 1697 Oberstløjtnant, 1701 Oberst for det ny oprettede Ribe Stifts nat. Inf. Reg., s. A. Oberstløjtnant ved (∴ Kommandør for) det ligeledes ny oprettede Grenaderkorps, 1704 kgl. Generaladjutant og Kammerherre, 1705 hvid Ridder, 1706 Brigader, 1708 Oberst af Grenadererne (med Generalmajors Rang), 1710 Overkrigssekretær for Land- og Søetaten, Deputeret i det for disse fælles Generalkommissariat og Gehejmeraad, 1717 Amtmand over Frederiksborg og Kronborg Amter, † $17\frac{9}{9}$ 1718 paa Frederiksborg, begr. $19\frac{11}{11}$ i St. Petri Kirkes Kapel i Kjøbenhavn. Gift 1° m. Elisabeth v. d. Osten (fra Schildberg i Brandenburg²⁾), 2° $4\frac{6}{6}$ 1708 m. Edel Cathrine Kaas (m. Muren), f. 1679, † 1742, begr. $22\frac{5}{5}$ i St. Petri Kapel, Datter af Stiftamtmand i Throndhjem Hans Kaas til Hastrup og Sophie Amalie Bielke. Hun gift 2° 1721 m. Schoutbynacht, siden Viceadmiral, Caspar v. Wessel, f. $1\frac{11}{11}$ 1690, † $9\frac{9}{9}$ 1768.

Ved Skiftet efter Faderen fik han sammen med sine Helbrødre Hohenholz og Glasow.³⁾ I Kjøbenhavn byggede han sig en Gaard i Stormgade (den senere Holsteinske, nu Landbygningernes Brandforsikring). Hans Enke købte Ravnstrup ved Ringsted⁴⁾.

At han allerede tidlig stod i høj Gunst ved Hove, ses af, at han 1687, da han i Duel havde dræbt Fændrik Georg Frederik

¹⁾ Personalh. Tidsskr. 2. R. IV., S. 16.

²⁾ Oplysningen om dette Giftermaal skriver sig fra en ikke autentisk tysk Kilde, og det samme gælder en lidet sandsynlig Notits om, at han ikke skal være død en naturlig Død, men af Gift.

³⁾ Da der i Holsten findes bekendte Godser af samme Navne, er der opstaaet den Misforstaaelse, at han skulde have ejet disse.

⁴⁾ Trap, Danmark (3. Udg.) I. 2., S. 196 og II., S. 395.

GENEJMERAAD, OVERKRIGSSERRETÆR

VALENTIN EICKSTEDT

f. 1669 † 1718

Ripp, blev pardonneret paa Dronningens Forbøn.¹⁾ 1696 fik han Rejsepas for at gøre en Kampagne i Udlandet, uden Tvivl i Nederlandene. Under Felttoget i Slesvig og Holsten 1700 kommanderede han med Ære den ene Bataillon af Schacks Regiment. Men da det under Felttoget i Skaane 1709—10 blev betroet ham at optræde som selvstændig Fører for et større Korps, skriver Overgeneralen, Grev Chr. D. Reventlow, at han var »fort brave homme«, men manglede »l'esprit fait pour commander«. Da den danske Hær efter Slaget ved Helsingborg $10/3$ 1710, hvor Eickstedt havde kommanderet Corps de bataille (Centrum), var kommen i en vanskelig Stilling, kaldte Kongen ham til Kjøbenhavn »um ihn der Gefahr eines schmähhlichen Todes zu befreien«, ²⁾ enten det nu var, fordi han var Kongens personlige Yndling, eller fordi det kunde være forbundet med særlig Fare for ham som Kongen af Sverigs Vasal at falde i svensk Fangenskab.

1714—16 var han blandt de høje Embedsmænd, der aarlig i Marts fik Befaling til at møde i Højesteret, saa ofte de ej ved andre Kongens magtpaaliggende Forretninger derfra forhindres³⁾, men han ses ej at have deltaget i Voteringerne.

I øvrigt henvises til hans Biografi i Dansk biogr. Lex. IV, S. 459 f. Hans Portræt gengives her efter et Oliemaleri, der ejes af Fideikommisbesidder Huitfeldt-Kaas i Christiania.

Han havde 7 Børn, alle af Ægteskabet med E. C. Kaas og døbte i Christiansborg Slotskirke.⁴⁾

1. Frederik, døbt $8/7$ 1709, begr. $6/7$ 1710 i St. Petri Kapel.
2. Friderica (Louise), f. $6/2$ 1711, † $12/11$ 1755 paa Brotnov i Norge, g. $7/3$ 1732 m. Ove Ramel Sehested, f. $13/7$ 1687, † $30/5$ 1774 i Eidsvold, til Holeby, Generalløjtnant, hvid Ridder (g. 1° $18/12$ 1717 m. Anna Christine Stockfleth, f. $11/1$ 1690, † $15/8$ 1730).⁵⁾
3. Alexander Ernst, døbt $10/11$ 1712, se nedenfor.
4. Dorothea Sophie, døbt $5/7$ 1714, † 1764, g. $15/7$ 1745 i Vemmetofte Kapel m. Otto Ditlev Kaas (m. Sparren), f. $14/6$ 1719, † $6/7$ 1778, til Nedergaard, Generalmajor.⁶⁾

¹⁾ Krigskancelliets Indk. Sager s. A.

²⁾ Generalstaben, Den st. nord. Krig I og II (Reg.). Danske Mag. 5. R. III., S. 330.

³⁾ Sjæll. Tegnelser.

⁴⁾ Jfr. L. Bobé, Papirer fra den Reventlowske Kreds, VII., S. 509 f., og Personalh. Tidsskr., 2. R. IV., S. 15, 26, 29.

⁵⁾ D. Ad. Aarb. 1911, S. 455 f. D. biogr. Lex. XV., S. 522. Hun kaldes alm. Fr. Louise, men er ikke døbt saaledes.

⁶⁾ Personalh. Tidsskr. V., S. 12; D. Ad. Aarb. 1899, S. 213. Blandt Efterkommerne af deres Datter, Edel Sophie, g. m. Admiral Fr. Chr. Kaas (m. Muren), har flere baaret Navnet Eickstedt som Fornavn.

5. Hans Henrik, f. $14/7$ 1715, er ovenfor udførlig omtalt.
6. Louise Christiane, døbt $14/11$ 1716, begr. $15/5$ 1717 i St. Petri Kapel.
7. en Søn, begr. $10/5$ 1723 smstds.

IV. **Alexander Ernst** døbt $10/11$ 1712 i Christiansborg Slotskirke, † $5/4$ 1756 paa Hohenholz. 1729 Kornet v. 3. Jydske Rytterreg., 1732 Løjtnant, 1733 Ritmester v. 5. Jydske Rytterreg., 1742 Major, 1749 Oberstløjtnant, 1753 Afsked m. Obersts Karakter. Han garnisonerede 1741—1753 i Skanderborg. Efter Overenskomst med Broderen overtog han 1741 alene Hohenholz og Glasow.¹⁾

Gift $2/10$ 1744 m. Cathrine v. Eickstedt, f. $26/2$ 1726, † $29/4$ 1795, Datter af hans Farbroder Georg (Jürgen) til Rothen Clempenow. (Hun gift 2° $21/2$ 1763 m. Isaac v. Forcade til Barskewitz, preussisk Oberst og Hofmarskal, † $21/1$ 1775 i Potsdam).

4 Børn:

1. Margrethe Cathrine Frederikke, f. $5/8$ 1745 paa Hohenholz, † $26/2$ 1772 smstds, g. $7/11$ 1763 m. sin Morbroder Ernst Friedrich v. Eickstedt, døbt $1/6$ 1732, † $7/8$ 1797. Han var g. 2° m. Beate Amalie Cathrine Maasz. 1756 overtog han Hohenholz og Glasow. (Jfr. nedenfor under IX).
2. Augusta Ernestine, døbt $13/11$ 1747 i Skanderborg, † efter 1802, g. m. v. Aschersleben til Parmen, Kaptajn.
3. Louise, f. $14/3$ 1749 i Skanderborg, † efter 1802, g. 1° m. Moritz Friedrich v. Itzenplitz, † 1772, til Gross og Klein Benitz; 2° $20/9$ 1775 m. Ernst Richard v. Münchow, preussisk Kaptajn.
4. Valentin Jørgen, døbt $12/10$ 1750 i Skanderborg, † 1751 smstds (begr. $16/2$).

V. **Hans Henrik**, se ovenfor.

VI. **Henrik Christopher Valentin**, General Hans Henrik E.'s eneste Søn, var født i Næstved $1/6$ 1749, † smstds $12/3$ 1770²⁾; Han kom 1758 som »fixus« paa Herlufsholm og blev straks Skolens Dux (!); 1762 dimitteret til Sorø ridderlige Akademi.³⁾ 1758 Kornet ved 2. Jydske Rytterreg. (fra 1763 Sjæll. Dragonreg.). 1761 Premierløjtnant, 1766 Sekondkaptajn. Han skal have været en ualmindelig lovende ung Mand, og den gode Opdragelse, han havde faaet (paa Herlufsholm og Sorø!), blev anført som Anbefaling for at vælge Faderen til Overhofmester for Kronprinsen.

¹⁾ Familienbuch, S. 251 f.

²⁾ Dbt. $7/3$ (St. Peders Kb.), begr. $19/3$ (St. Mortens Kb.).

³⁾ Leth og Wad, Dmitterede fra Herlufsholm, S. 106.

Et »Æreminde over Capitain Eickstedt, oprettet af et Selskab af Venner« (Sorø, 1770, 4°) indeholder foruden forskellige »Tanker« 3 elskværdige Breve, som han selv har skrevet i Løbet af de sidste Maaneder før sin tidlige Død, men dog endnu i »Sundhedstiden«; det ene er stilet til Forældrene, det andet til en ung Dame (»Min smukke Jomfru!«), det tredie til en Ven.

VII. **Alexander**, f. 1678, Halvbroder til Valentin (III), hans Moder hed Marie Sophie v. Normann, blev 1694 Fændrik ved Schacks Inf. Reg., 1695 Sekondløjtnant, 1697 Premierløjtnant, 1700 afskediget med Kaptajns Karakter. Blev siden Ritmester ved et preussisk Husarreg. og var 1705 Kammerjunker og Staldmester hos Markgreven af Brandenburg-Schwedt, 1708 Kammerherre. † ¹²/₁ 1719. — Gift ²²/₁₀ 1705 med Dorothea Henriette Philippine v. Auer, 3 Sønner og 3 Døtre. Ved Skiftet efter Faderen fik han Tantow og Radekow, der endnu som Majorat besiddes af hans Efterkommere.

VIII. **Christopher**, f. 1684, Helbroder til Alexander (VII). 1704 i dansk Tjeneste som Kaptajn ved Fynske hvervede Inf. Reg., 1709 til Grenaderkorpset, s. A. Major ved Sjællandske hvervede Reg.'s 1. Bataillon ved Auxiliærtropperne i Flandern, 1711 Oberstløjtnant, 1713 kar. Oberst, 1716 Chef for det tidligere Prinds Georgs hverv. Reg., der blev opløst 1721. 1723 Chef for Vesterlenske Reg., 1724 for et hvervet Reg. (efter Mogens Krag), 1728 Generalmajor. † kort før ²⁴/₁₁ 1728. — Han var ved Patent af ²⁸/₅ 1725 bleven optaget i den danske Adel som Baron af Wintersborg, idet han 1724 havde ægtet Juliane Margrethe Baronesse Winterfeldt, f. 1694, † 1741, til Baroniet Wintersborg (Utterslevgaard og Sæbyholm) paa Laaland, Datter af Kammerjunker, Kaptajn Gustav Baron Winterfeldt og Margrethe v. Owstien¹). Ingen Børn.

Han havde ved Skiftet efter Faderen faaet Halvdelen af Rothen Clempenow, som han 1716 solgte til sin yngre Helbroder Georg; denne, der ligeledes erhvervede den anden Halvdel, var svensk Oberstløjtnant af Kavalleriet og gift med Margrethe Dorothea v. Vieregge, Datter af Vollrad Paris v. Vieregge til Zapkendorf, Hofmarskal hos Prins Christian af Danmark (Christian V's Søn), senere Etatsraad og hvid Ridder.²) Blandt deres 5 Sønner og 5 Døtre var

IX. **Vollrad Alexander**, f. ²⁸/₁₂ 1724. Han blev 1740 Løjtnant ved 5. Jydske Rytterreg., men fik 1748 Afsked efter Ansøgning, da han som Kongen af Preussens Vasal fik Befaling

¹) Nyt dansk Adelslex., S. 74, Personalthist. Tidsskr. 4. R. I., S. 158.

²) Personalth. Tidsskr. 3. R. III., S. 107 f.

til at vende hjem¹⁾, Løjtnant i et preussisk Dragonreg., 1755 Afsked som Kaptajn, 1762 Johannitteridder, 1764 Erbkammerer i Forpommern. † ²⁰/₂ 1780.

Gift 1° ⁹/₁₀ 1756 med *Magdalene Christiane Henriette v. Vieregg*, † ²⁷/₇ 1762; 2° ¹²/₂ 1763 med *Sophie Margrethe v. Vieregg*, † ¹⁷/₆ 1770, der begge var Døtre af hans Morbroder, dansk Kammerjunker Vollrad Friedrich v. Vieregg²⁾, og med hvem han fik Godser i Meklenborg. Hans Hovedbesiddelser laa dog i Preussen, nemlig Glasow m. m. i Pommern og Eickstedt i Brandenburg. Han efterlod sig kun Døtre.

Hans Søster *Cathrine* er omtalt ovenfor som gift med *Alexander Ernst v. Eickstedt (IV)* og deres Datter *Margrethe Cathrine Frederikke* som gift med *Vollrad Alexanders Broder Ernst Friedrich v. Eickstedt*, der i sit 2. Ægteskab med *B. A. C. Maasz* er Stamfader til den nu levende Linie til *Hohenholz* og *Rothen Clempenow*, Greverne *Eickstedt-Peterswaldt*.³⁾

X. **Joachim Christoph**, f. c. 1680, 1700 Fændrik ved Livreg. Dragoner, 1702 Løjtnant, 1712 Kaptajnløjtnant og s. A. Kaptajn; faldt ²⁰/₁₂ 1712 ved *Gadebusch*. — Hans Plads paa Stamtavlen er dog ikke ganske sikker, idet den paa Oversigtstavlen anførte *Joachim Vivigenz* til *Eickstedt* (i *Uckermark*) ganske vist havde en Søn af dette Navn, men denne angives at være død som Barn. Forf. til »Fortsetzung des Familienbuchs« har dog i et Brev udtalt, at han antog de to for at være samme Person. *Joachim Vivigenz* var Søn af *Joachim Bernd* til *Eickstedt*, som i tyske Kilder 1655 kaldes dansk Generalmajor; hvad der ligger til Grund herfor, kan ikke oplyses; han var gift med sit Næstsøskendebarn *Lucretia v. Eickstedt*, Datter af *Valentin* (se Oversigtstavlen).

XI. **Philip Bogislaff**, f. ²⁷/₁₀ 1668, Søn af *Frantz Dubslaff* til *Dargebel* (Forpommern), af den sorte Linie og *Margrethe Elisabeth v. Eickstedt*, yngre Søster af nysnævnte *Lucretia*. — 1686 Adjutant ved *Schacks Bataillon*, 1687 Fændrik, 1689 Afsked for at gaa i fremmed Tjeneste. Deltog som Kaptajn ved et hessisk Regiment i engelsk Sold i den pfalziske Arvefølgekrig. † ⁴/₉ 1713 som Kammerherre og Besidder af *Müggeburg*. — G. ⁵/₉ 1695 med *Anna Marie Klinckow* -

1) Krigskanc.'s Ref. Sager ²⁹/₈ s. A.

2) Personalh. Tidsskr. 3. R. III., S. 108.

3) August Ludvig Maximilian Greve E.-P., der 1781 under et Ophold i Kjøbenhavn blev Ridder af Dannebrog, hører dog ikke herhen; han var Brodersøns Søn af de ovenfor under I. og II. omtalte Brødre.

strøm¹⁾, f. i Stralsund ³⁰/₁₀ 1678, † ³/₇ 1714. Stamfader til den nulevende Linie til Coblenz.

XII. **Hans Bernd**, Broder til XI, 1695 Fændrik i Schacks Reg., 1697 Sekondløjtnant, 1702 afskediget. Skal siden være falden i Polen, uden Afkom.

XIII. **Frederik Wilhelm**, Broder til de 2 foregaaende, skal være død ugift i dansk Tjeneste. Han findes dog ikke i Etaterne som Officer.

Idet Meddelelserne om den pommerske Gren hermed slutter, skal blot anføres, at en Fru **Elisabeth v. Uhren**, Broderdatter af Valentin v. Eickstedt († 1662, se Stamtavlen), nævnes som Enke 1666 og 1685. Nogen tysk Slægt af dette Navn kendes ikke, men den danske Familie **Urnes** Navn faar under Tiden paa Tysk denne fordrejede Form²⁾; mon hun kan have været gift med en Mand af denne Familie?

2. Den brandenborgske Familie Eickstedt.

Vaa ben: 3 Sværd i Skjoldet og paa Hjelmen, Farve og Stilling forskellige for Grenens 3 Linier. Til den altmarkske Linie, der fører Sværdene med nedadvendt Spids i Sølvfelt, hører det eneste Medlem af Grenen, der har været i dansk Tjeneste, nemlig

XIV. **Hans Henrik**, f. 1675, Søn af **Levin Jacob** til Eickstedt (i Altmark) og **Anna Elisabeth v. Rienow**. Efter at have været i preussisk Tjeneste blev han 1706 Sekondløjtnant i den danske Fodgarde, 1707 Kaptajn ved Fursmans Jydske Land-
Dragon Reg., og Ritmester 1710, da dette blev omdannet til et Rytterregiment. Arkebuseret i Rendsborg ²⁰/₁ 1714 efter Krigsretsdøm for sit Forhold i Slaget ved Gadebusch³⁾. — Gift med **Charlotte Amalie Buchwald**, Datter af **Wolf B.** til Gudumlund og **Anna v. d. Wisch**. Efter Mandens Død drog hun med deres eneste Søn til sin Svigerfader i Tyskland. Mindst 3 Børn:

1. **Wolf Heinrich**, f. 1711, † 1762 som hessen-darmstadtisk Oberst for et Dragonregiment, Generaladjutant og Kammerjunker. — Gift med **N. N. v. Bassewitz**. Uden Børn.
2. **Anna Charlotte**, overlader i et Brev af ³/₃ 1765 Priorinden i Odense Kloster efter Forgodtbefindende at ordne

¹⁾ Jfr. Anrep, Sv. ad.s ättartaflor, II., S. 442, hvor han kaldes Vickstedt og hendes Fødselsdag sættes til ³⁰/₆.

²⁾ Saaledes Sophie Urne, Ulr. Fr. Vald. Løvendals Moder, i Gauhes og andre tyske Adelslexika.

³⁾ Personalh. Tidsskr. 3. R. I., S. 208 og 298 (først anførte Sted er hans Faders Navn fejlagtig skrevet **Severin Jacob**). — Generalst., Den st. nord. Krig, IV., S. 191.

Skiftet efter hendes nedennævnte Søster. Brevet er dateret Dobbartin og hun har vel været Konventualinde i dette meklenborgske Kloster.

3. *Friderica Levina*, døbt $\frac{3}{7}$ 1714 (altsaa c. $\frac{1}{2}$ Aar efter Faderens Død) i Storvorde Kirke, † $\frac{11}{2}$ 1763 i Odense adelige Jomfrukloster, ført til Klosters Begravelse i Haarby Kirke. Hun havde ved sin Død Hæving til Gode fra Klosteret, til hvilket Overskudet af hendes Bo hjemfaldt efter Fundatsen.¹⁾

Den thyringsk-sachsiske Familie Vitzthum v. Eckstädt.

V a a b e n: I Guldfelt 2 røde Pæle, belagt med en Sølvbjælke; paa den kronede Hjælm en spids, rød Hat, besat for oven med en Guldstjerne, paa hver Side med 3 Hanefjer i Skjoldets Farver.

N a v n e t s første Del²⁾ — latinsk vicedominus, fransk vidade — er oprindelig Titlen for den verdslige Statholder eller Lensmand i en gejstlig Fyrstes Land, her Kurfyrst-Ærkebispens af Mainz's thyringske Besiddelser med Erfurt som Hovedstad; Vicedominatet, der var blevet arveligt i Familien, solgtes 1352, men Titlen, der var gaaet over i Navnet, beholdt man. Den anden Halvdel af Navnet har Familien taget fra samme thyringske Herresæde, som Familien Eickstedt har taget sit fra, og, som tidligere omtalt, har Forfatteren til denne Families Historie ogsaa antaget, at de 2 Familier er Grene af samme Stamme — en Antagelse, som dog er bleven bestridt med, som det synes, vægtige Grunde³⁾.

Alt i det 13. Aarhundrede delte Familien sig i de 2 endnu blomstrende Hovedlinier, af hvilke den ene, Vargula, forblev i Thyringen, den anden, Kannawurff, drog mod Øst til Meissen og Lausitz, d. e. det senere Kurfyrstendømme, nu Kongerige, Sachsen. Til den sidste hører Kong August II's Yndling og Statsminister Friedrich Vitzthum v. Eckstädt, der 1711 blev Rigs greve, og som

¹⁾ Storvorde og Odense St. Knuds Kirkebøger, samt Odense Klosters Skifteprotokol. For Meddelelserne takkes d'Hrr. Arkivsekretær S. Nygård og Landsarkivar G. L. Wad.

²⁾ Det er denne Del af Navnet, som Familien har brugt og endnu bruger, om man saa maa sige, til daglig, hvilket bemærkes, da den i danske trykte og skrevne Registre sædvanligvis opføres under „Eckstädt“.

³⁾ Kronfeld, Gesch. der Stadt Apolda (Apolda 1871). S. 71 ff.; jfr. Gauhe, Adelslexicon II S. 2673 ff. og Kneschke, Allg. Deutsches Adelslex. I. (1859) S. 93 og IX. (1870) S. 396 f. Velvillige Meddelelser fra Hr. Kapt. Vitzthum v. Eckstädt i Brunsvig. Familiens ældre Genealogi er kun lidet bearbejdet, undtagen for den nulevende Slægts direkte Ascendens's Vedkommende.

er Stamfader til alle Liniens nu levende Medlemmer; og til samme kan man med stor Sikkerhed henregne de Medlemmer, der har staaet i Berøring med Danmark, paa en enkelt Sidelinie nær, som i 100 Aar har regnet sig for »kongelig danske Vasaller«, idet den, i al den Tid Grevskabet Oldenburg var forenet med den danske Krone, var bosiddende der. Vi begynder da med denne Linie, Schaalaa, der meget tidlig skilte sig ud fra Vargula-Linien¹⁾.

Hans Wilhelm Vitzthum v. Eckstädt til Schaalaa og Wechmar i Thüringen blev 1635 grevelig oldenborgsk Hofmester, nævnes efter Haanden som Ritmester, Kammerraad Landsdommer og Landdrost og døde $\frac{5}{2}$ 1660, 56 Aar gl., i Oldenburg, begravet i Lamberti-Kirken med Hustru og 5 Børn²⁾. Søn af ham var utvivlsomt, ihvorvel det intet Steds udtrykkelig er udtalt,

Henrich Ernst, hessen-kasselsk Oberstløjtnant, gift med en Datter af oldenborgsk Geheimeraad Matthias v. Wolzogen til Missingsdorf, efter hvem han arvede Allmers Gut (Strøgods, 158 Juck = 88,5 ha) ved Blexen i Butjadingerland. Dette var givet Wolzogen som Allodialgods, men blev, da den danske Regering lod de oldenborgske Godsers »Adelskvalitet« prøve, gjort til Len, men dog af Hensyn til Henrich Ernsts Faders mangeaarige Fortjenester af det grevelige oldenborgske Hus, arveligt saavel paa Mands- som paa Kvindesiden. Kort før Resolutionen herom faldt $\frac{20}{10}$ 1688, var Henrich Ernst død, efterladende 3 Døtre, der 1702 endnu var i Live og gifte, og 2 Sønner, nemlig:

1. Wilhelm, der 1689 udstedte det første Lensrevers og desuden havde »Lehngelder« staaende i Schaalaa; død $\frac{22}{12}$ 1710 i Basel som Raad m. m. hos Markgreven af Baden-Durlach, efterladende Enke, men ingen Børn. Det oldenborgske Len havde han 1704 overdraget sin Broder:
2. Johan Friedrich, Kammerjunker, senere Staldmester hos Fyrsten af Anhalt-Köthen; død 1718 efterladende foruden 2 Døtre, der døde ugifte, 1 Søn:

XV. Johan August, født i Köthen c. 1708. Efter først at have tjent i den sachsiske Hær blev han 1726 Underofficer i Oldenborgske Nationalregiment, hvor han forrettede Tjeneste som Adjutant, da han 1728 blev Fændrik, kom 1731 til Aderkas's (fra

¹⁾ Oplysningerne om denne Linie skriver sig hovedsagelig fra Lensakter i det storhert. Hus- og Centralarkiv i Oldenburg og er godhedsfuldt meddelte af dettes Forstander, Hr. Geh.-Arkivraad Dr. jur. G. Sello.

²⁾ Se om ham Winkelmann, Oldenb. Chronica (Bremen 1721), S. 492; R. Mosen, Charl. Am. de la Trémoille (Oldb. og Leipzig 1892), S. 361.

1733 holstenske) hvervede Reg., s. A. Sekondløjtnant, 1738 Premierløjtnant, 1740 tilbage til Oldenborgske Nationalregiment som Kaptajn og Kompagnichef, 1760 Major (Regt. opløst 1767); 1769 til 2. Slesv.-holst. nat. Bataillon (1773 annekteret Dronningens Livreg.), 1774 afskediget.

Hans Konduitelister er et ganske betegnende Eksempel paa, i hvor høj Grad det sete kan afhænge af Øjnene, som ser. Da han 1737 staar som Sekondløjtnant ved Holstenske gevorbne Regiment, siges der om ham, at han er »von guter and stiller Lebensart; langsame Begriff; nach Vermögen appliciert er sich auf den Dienst, kann auch wohl zum Premierlieutnant bequem werden«. Men da han 1741 erkommen til Oldenborgske Nationalregiment, saa er han »von gutem, hurtigem Begriff, appliciert sich mit Progress auf den Dienst, ist vermögend seiner Charge, auch einer höheren vorzustehen und commandieren, auch zur Majors Function bequem«; og, hvad der er det mærkeligste, medens han før var »von kleiner Statur, auch nur mittelmässigem Exterieur«, saa er han nu »5 Fusz 10 Zoll lang, von gutem Exterieur«. — Kompagniet havde han for 1550 Rdl. købt af Kaptajn Jacob de la Porte, hvoraf han dog fik de 600 Rdl. refunderet af en Kadet Holger Jacobæus, der overtog hans Løjtnantsplads¹⁾. Det oldenborgske Len, som han havde arvet efter Faderen, var som Følge af Kvægsyge, Oversvømmelser og andre Uheld bleven stærkt forgældet, hvorfor han 1760 fik Tilladelse til at allodificere og udparcellere det.

Han blev gift 1744 med Marie Friderica v. Wiersheim²⁾, vistnok fra Anhalt, død før Manden. 1754 havde de 3 Børn, formentlig alle Døtre; idet mindste var han ved sin Død $\frac{2}{5}$ 1775 sidste Mand af den oldenborgske Linie. Af Døtrene var den ældste gift med en Baron v. Reichmeister (fra Osna-brück); den yngste

Marie Dorothea, født $\frac{2}{7}$ 1752 i Blexen, † $\frac{16}{2}$ 1814 i Husum, gift i November 1769 med Johan Heinrich Nicolaus Wardenburg, døbt $\frac{10}{1}$ 1737 i Oldenburg, † $\frac{3}{3}$ 1814 i Husum, Major ved Slesvigske Inf. Reg., senere Toldforvalter i Husum³⁾.

¹⁾ Ref. Sager 1728 $\frac{10}{5}$ og 1740 $\frac{7}{11}$ Konduitelister 1750—46 og 1764.

²⁾ Gl. mil. Enkekasse Nr. 969.

³⁾ Dette Ægtepars 2 Sønner fik $\frac{7}{8}$ 1832 dansk Adelspatent. Ansøgningen herom er bilagt med en af den storhert. oldenb. Overbibliotekar v. Halem given Erklæring, der indeholder gode Bidrag til Familien Wardenburgs ældre Historie: det er en Embedsslægt, der kan forfølges til ca. 1600, men dens Forbindelse med en alt i det 13. Aarh. forekommende Adelslægt af samme Navn kan ikke bevises; jfr. Kneschke IX S. 749, hvor Familien dog kaldes oldenborgsk Uradel.

De andre Medlemmer af Familien, der har været knyttede til Danmark — som man vil se alle ret løst — og som hører til K a n n a - w u r f f - Linien, er følgende:

XVI. **Friedrich Wilhelm** til Eckstedt tjente under Christian IV i Trediveaarskrigen 1625—26 som kommanderende Oberstløjtnant for Hertug Johan Frederik af Sachsen-Weimars Livreg. til Hest. Senere kursachsisk Generalløjtnant, sachsenaltenburgsk Raad og Amtshauptmann i Saalfeld, † 1637¹⁾.

XVII. **Georg Quirinus** fik 1700 Titel af dansk Etatsraad. Han havde den foregaaende Sommer været substitueret for den kurbrandenborgske Gesandt A. O. v. Vieregg under dennes Orlov. Den svenske Gesandt Anders Leijoncloo melder om ham, at han er en ung Karl, som aldrig har været brugt i Affærer før og paa alle Maader søger at insinuere sig her ved Hoffet efter at være bleven forlovet med Kronprinsesse Louises »fornemste Kammerjomfru« Sophie Amalie Marie v Vieregg (Gesandts Datter, f. 1669), med hvem han blev gift paa Christiansborg Slot ¹⁴/₅ 1700. Han døde 1740, 77 Aar gammel, som kgl. polsk og kursachsisk Kammerherre og Oberrechnungsrat²⁾.

XVIII. **Christian** var 1701—3 Fændrik ved Rodsteens Dragon Reg. ved det danske Hjelpekorps, der kæmpede under Prins Eugen i Italien. Vistnok den Christian til Rötgersdorf, Broder til den første Rigsgreve, som 1722 blev sachsisk titulær Oberst og døde 1738, 59 Aar gammel³⁾.

XIX. **Christoph Diedrich** var kursachsisk Bergraad, da han 1710 drog til Norge efter Opfordring af Kong Frederik IV, for at medvirke ved en Omordning af Bjergværksdriften, særlig Kongsberg Sølvværk, der var stærkt i Forfald. Han blev straks Kommitteret i Overbergamtet og ⁸/₆ 1711 som Overbergraad »medgivet« General Lövendal, der fik Overdirektionen over Bjergværkerne. Fik ved sin Afskedigelse ²⁸/₁₂ 1713 en Tilkendegivelse af Kongens Tilfredshed med hans Virksomhed, der skal have været fortjenstfuld baade i teknisk og i økonomisk Henseende. Ved sin Hjemkomst blev han Oberberghauptmann i Erzgebirge og levede endnu 1740⁴⁾.

1) Axel Larsen Liljefalk, Kejserkrigen. S. 47 f. Gauhe, II. S. 2677.

2) Sjæll. Reg. ¹¹/₅ 1700. Danske Saml. 2. R. VI, S. 70. Personall. Tidsskr. 3 R. III, S. 113 f. (Det maa være hende, og ikke Søsteren, den senere Grevinde Vieregg, der ²⁶/₅ 1699 af Kongen fik 400 Rdl. til en Diamant-ring, uden Tvivl i Anledning af Forlovelsen, lige som det var i Anledning af Brylluppet, at hendes Mand blev Etatsraad.) Gauhe, anf. St.

3) Meddelt af Kapt. Vitzthum v. Eckstedt.

4) M. T. Brünnich, Kongsberg Sølvbergværk (Kbh. 1826) S. 249 ff. Gauhe, anf. St.

XX. **Georg Friedrich**, Løjtnant i den sachsiske Livgrenadergarde, blev 1736 Premierløjtnant i det danske Grenaderkorps, saa vidt ses kan, uden Indstilling fra Korpset, hvorfor det ligger nær at antage, at han skylder Hoffets Protektion sin Ansættelse og er Søn af XVII. 1737 deltog han i et Felttog i Ungarn. Høj af Vækst og meget rosende omtalt, med Undtagelse af at han trods gentagne Advarsler var forfalden til Spil. 1744 fik han Afsked med Majors Karakter, da han af Familiehensyn maatte bosætte sig i sin Hjemstavn, uden Tvivl Oberlausitz, da hans Ansøgning er dateret Bautzen. S. A. sachsisk Oberstløjtnant og Generaladjutant hos Kurprinsen, 1747 Oberst, $27/6$ 1754 dræbt i en Duel¹⁾.

Til Slutning endnu et Spørgsmaal: $12/1$ 1677 blev der af den kgl. Chatolkasse udbetalt »Obrist Leutnant Fisztumphs Enche af Naade 10 Rdl²⁾. Hvem var dette Ægtepar? og hvad var Anledningen til denne, ganske vist meget beskedne, kongelige Naadesbevisning?

¹⁾ Konduitelister 1737—39. Ref. Sager 1744 $7/6$. Velvillig Meddelelse fra det kgl. Sachs. Krigsarkiv.

²⁾ Overkammerjunkerens Regnskab.
